

Taikasana

Kirjaintaituriksi velhomaisella otteella

Tervetuloa käyttämään oppimisen haasteet huomioivaa ja velhomaisella otteella etenevää oppimateriaalia, jossa kaikenlainen hassuttelu ja taikapölyn heittäminen on enemmän kuin sallittua!

Taikasana-materiaali on opettajan opas, jonka avulla tutustutaan taikuruuden maailmaan. Samalla opitaan kirjaimia ja äänneitä velhomaailman keinoja hyödyntämällä. Opetuksesta vastaavat velho Veikko Visselius Tulinen ja hänen assistenttinsa Aimo Käki. He esittelevät tärkeät taikasanat, lorut ja taikasauvan liikkeet, jotka auttavat tehokkaasti kirjaimien ja äänneiden oppimisessa ja muistamisessa.

TARINAT

Taikasana sisältää 22 huumorilla höystettyä ja mukaansatempaavaa lyhyttä tarinaa Veikon ja Aimon vaiherikkaasta arjesta. Veikko on erikoistunut lukemaan opettamiseen ja kirjaintaikuuteen. Hän on luonteeltaan hieman äksy, tarkka ja malttamaton. Vaikka Veikolla on välillä kulmat kurtussa, hän on kuitenkin hyväsydäminen ja avulias. Hänen suurin tavoitteensa on löytää sellainen taika, joka auttaisi kaikkia pääsemään seikkailulle kirjainten maailmaan.

Veikko tuskastuu usein avustajaansa, ystäväänsä ja kämppekaveriinsa Aimo Käkeen. Aimo on oikeastaan Veikon vastakohta. Hän on hassuttelija, hihittelijä, alituinen höpöttäjä. Aimon tehtävänä on auttaa Veikkoa oikeanlaisten loitsujen luomisessa ja toteutuksessa. Usein Aimo tekee kuitenkin jotain aivan muuta: vitsailee, väänтелеe nokkaansa, sukii sulkiaan, kukkuu tai pyrähtelee paikasta toiseen.

Veikko ja Aimo ovat siis kämppekavereita, työtovereita ja ystäviä. He ovat toistensa vastakohtat: äksy ja iloinen, huolellinen ja malttamaton, hiljainen ja äänekkäs, rauhallinen ja vauhdikas, totinen ja nauravainen. Hienoja tyyppejä molemmat, mutta kuten arvata saattaa, tällä kokoonpanolla sattuu ja tapahtuu kaikenlaista.

SELKEÄ TEKSTI JA KUVITUS TUKEE LUETUN JA KUULLUN YMMÄRTÄMISTÄ

Selkokielen teksti tukee kaikkien oppilaiden oppimista ja sopii kaiken tasoille lukijoille lukemisen polun alkuvaiheessa. Selkotunnuksen saanut teksti ja kuvitus tukevat varsinkin niiden oppimista, joilla äidinkieli on jokin muu kuin suomen kieli ja/tai oppilailla on esimerkiksi tarkkaavuuden, hahmottamisen, muistamisen tai lukemaan oppimisen vaikeutta. Selkokielen tekstin rakenne auttaa pysymään rivillä, eikä tekstiä ole liian paljon. Teksti etenee loogisesti ja tarinoissa on seikkailevia hahmoja vain muutama. Näin juonessa on helpompi pysyä mukana ja luettua on helpompi muistaa ja ymmärtää.

Tarinoiden järjestys perustuu yleisimpään kirjaimien opetusjärjestykseen (AIUS NEOL MRÄ TJY PKV HÖD CFB GXÅ QWZ). Tässä järjestyksessä oppilaille siis opetetaan tarinoiden tukemana kirjaimet ja äänneet. Jokaisessa tarinassa, korostuu yksi opetettava kirjain ja tällä kirjaimella alkavaa sanastoa on sisällytetty tarinoihin mahdollisimman paljon. Kaikista tarinoista on kaksi eripituista versiota, jotta opettaja voi valita oppijoilleen sopivamman. Pidemmistä tarinoista on koottu myös Huippuvelhot-kirja, jota voi hyödyntää jo lukevien oppijoiden lukukirjana (ks. opike.fi/huippuvelhot). Tarinoista on kolmaskin versio tavu-sana monisteessa. Siinä on vain muutama rivi poimittu tarinasta.

Selkotunnuksen myöntäneen selkotyöryhmän ajatuksia materiaalista:

”Tarinat ovat hurmaavia, suloisia, hauskoja ja mieleenpainuvia.”

”Materiaali on tervetullut lisä selkokirjallisuuteen.”

”Teksti on sujuvaa selkokieltä, sisältö, ymmärrettävää ja rakenne hallittu.”

”Kokonaistoteutus on selvästi mietityn oloinen.”

”Henkilöhahmot ovat mahtavia, ja hahmojen määrä on sopiva.”

TAIKASANA JA OPPIMISEN HAASTEET

Taikasana-materiaalissa on kiinnitetty erityistä huomiota oppilaiden mielenkiinnon herättämiseen humorististen hahmojen ja tarinoiden avulla, joita kuvitus konkretisoi. Opetusta jäsentää selkeä struktuuri ja monikanavainen, toistoon perustava opetustapa, jossa myös eriyttäminen on huomioitu. Tarkoituksenmukaisilla keinoilla oppiminen on mielekästä ja opittu asia jää paremmin mieleen.

Joillekin luku- ja kirjoitustaidon oppiminen voi viedä vuosia. Siksi materiaalin tavoitteena on tehdä kirjainten oppimisesta hauskaa ja motivoivaa, jotta mielenkiinto oppimiseen säilyisi haasteista huolimatta. Kuvitus ja tarinat on suunniteltu niin, että ne soveltuisivat kaikille peruskouluikäisille. Lisäksi selkokielineen materiaali vahvistaa oppilaiden sanavarastoa, joten se soveltuu hyvin myös valmistavan opetuksen käyttöön. Materiaali antaa myös ideoita monenlaiseen luovaan toimintaan, kuten draamallisuuteen, hassutteluun ja oman tarinan kerrontaan sekä tunnetaitojen vahvistamiseen.

Materiaalissa on huomioitu oppimisen haasteet monella tavalla:

- Velhomaailmaan kuljettavat tarinat ovat selkokieliisiä. Tarinat vahvistavat oppilaiden mahdollisuuksia ymmärtää kuulemaansa, oppia uusia sanoja ja osallistua keskusteluun.
- Selkokielliset tarinat tarjotaan kahdella pituudella. Lyhyt tarina on tiivistetty ja helppolukuisempi versio pidemmästä. Opettaja voi valita tarinan esimerkiksi oppilaiden keskittymisen ja kielellisten taitojen perusteella.
- Oudot sanat tutuiksi. Jotta kuultua ja luettua voi ymmärtää, tulee tietää, mitä sanoilla tarkoitetaan. Oudoista sanoista on lista, josta opettaja voi tarkistaa, mitä sanoja oppilaat tunnistavat ja mitä ei. Sanat selitetään oppilaille. Näin esimerkiksi S2 oppilaat voivat oppia ymmärtämään hieman erikoisempia sanoja, joita ei arjessa aina tule esille.
- Selkeät kuvat tukevat tarinan sanomaa. Kirjan kuvituksessa on kiinnitetty huomiota selkeyteen, hahmotettavuuteen ja siihen, että se soveltuisi kaikille peruskouluikäisille. Kuvituksissa nostetaan esiin kunkin tarinan päähetki, mikä helpottaa luomaan mielikuvaa tarinan sisällöstä ja tapahtumista. Kuvista löytyy myös kuhunkin tarinaan liittyvällä kirjaimella alkavia asioita tai esineitä, jota voi etsiä yhdessä tai yksin kuvasta. Kuvien taitavasti rakennettu tunnelma välittää tietoa Aimon ja Veikon tunnetiloista ja helpottaa huomaamaan ja keskustelemaan niistä. Kuvia tarkkailemalla voidaankin pohtia, onko itse kokenut vastaavaa kuin Aimo ja Veikko.
- Kysymykset kuvista ja tarinoista syventävät oppilaiden ymmärrystä tarinasta. Teksteistä keskustelemista tukevat jokaisesta luvusta tehdyt tehtävämonisteet, joiden avulla selviää, mitä

oppilaat tarinasta muistavat. Lukukohtaisia kysymyksiä voi käyttää joko keskustelun pohjana tai *luetun ymmärtämisen tehtävinä*.

- Veikon opettamat loitsut auttavat kirjaimien muotojen muistamisessa. Loitsut kertovat, miten kynän tulee kulkea, jotta oikea kirjainmuoto saadaan aikaiseksi. Auditivinen vihje kertoo mistä kirjain alkaa ja minne muoto etenee.
- Monikanavainen harjoittelu onnistuu taikakynän ja taikasauvajumpan avulla. Taikasauvajumpassa kirjainmuotoa jäljitellään omaa kehoa hyödyntämällä tai joustavien taikasauvojen eli piipunrassien, muovailuvahan, rautalangan, narun tai muun vastaavan avulla muotoilemalla niistä opetettava kirjain kirjaimen kuvan päälle.
- Äänteet opitaan kikattelun kautta. Äänneharjoittelussa oppijat kutittavat kirjainta ja kuuntelevat, millainen ääni kirjaimesta kuuluu, kun se kikattelee.
- Yksinkertaisissa kynäharjoituksissa keskitytään olennaisimpaan. Kynäharjoituksissa harjoitellaan kirjaimien muotoja suurten mallikirjaimien päälle, jotta muodot tallentuisivat liikemuistiin. Tavu-sana monisteessa selkeät ja helposti hahmotettavat harjoitukset auttavat tunnistamaan kirjaimista muodostuvia ensimmäisiä tavuja ja sanoja. Harjoitukset ovat erikseen suuraakkosilla ja pienaakkosilla.
- Kirjaintaulu pitää opitun kirjaimen mielessä. Seinälle laitettavasta kirjaintaulusta voi ottaa tarvittaessa mallia, jos kirjaimen muoto meinaa unohtua.
- Opetuskaava ja tehtävät toistuvat samanlaisina ensimmäisestä kirjaimesta viimeiseen asti. Toistuvuus luo turvallisuuden tunnetta ja auttaa oppijoita asennoitumaan työskentelyyn, kun he tietävät mitä tuleman pitää. Se helpottaa myös opettajaa opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa.

Materiaalipankki

Taikasanan materiaalit löytyvät materiaalipankista, jonne kirjaudutaan henkilökohtaisella tunnuksella, mikä löytyy Taikasanan takakannesta. Materiaalipankista voi tulostaa kaikki materiaalit ja myös ladata ne omalle tietokoneelle.

Materiaalipankista löytyy A4 koossa seuraavat materiaalit:

- Hahmojen kuvat: Veikko, Aimo, Siiri ja Saara sekä Louna
- Tarinoiden kuvat
- Lyhyet tarinat
- Kirjaintaulujen kuvat
- Kirjain- ja tavuharjoituksia suuraakkosilla ja pienaakkosilla
- Tarinoihin liittyvät kysymykset
- Outojen sanojen selityslista

Opettajan työn helpottamiseksi

Materiaali ei tarjoa tuhansia vaihtoehtoja opetustuokion järjestämiselle, jotta opettajalla ei olisi niin paljon luettavaa ja opetettavaa. Siksi materiaalissa on vain ne ideat, jotka otetaan käyttöön ja jotka ovat hyviksi havaittuja. Samat toimintatavat toistuvat seuraavilla opetuskerroilla. Näin opettajan ei

tarvitse lukea pitkiä ohjeita ja ideoida uutta joka kerralle. Lisäksi oppijat oppivat ennakoimaan mitä on tulossa ja siten valmistautumaan opetukseen henkisesti, koska se toistaa samaa turvallista kaavaa.

Selkokieelisestä, hauska ja monia aistikanavia aktivoivasta opetustavasta hyötyvät kaikki oppijat, mutta erityisesti ne, joilla on haasteita luku- ja kirjoitustaidon oppimisessa.